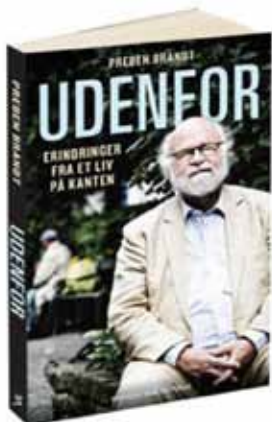

BØGER

UDENFOR

- ERINDRINGER FRA ET LIV PÅ KANTEN

AF PREBEN BRANDT

KRISTELIGT DAGBLADS FORLAG. 268 sider. 249 kr.

www.forlag.kristeligt-dagblad.dk

UDENFOR ER OGSÅ INDENFOR

Socialoverlæge Preben Brandts erindringsbog fortæller om et spændende arbejdsliv på baggrund af en broget skæbne, der på mange måder afspejler noget tidstypisk.

AF KAREN ELLEN SPANNOV

Psykiater Preben Brandt, kendt for sin ihærdige indsats for de socialt udsatte, har skrevet en erindringsbog, hvor han slår samme paraply op over hele sit liv. På paraplyen står der 'UDENFOR' med store bogstaver, men i gunstige omgivelser holder paraplyen dog regn og rusk ude og bliver således til en slags indenfor. I hvert fald bliver det tydeligt, som bogen skrider frem, at det er udenfor, at Brandt mener at trives. Han bryder sig ikke om at gå i takt og at underordne sig gruppens eller forholdets regler. Han vil selv. Og selv om der er mange trængsler på vejen fra lille Preben til store Preben, så viser det sig undervejs, at han heldigvis også kan selv.

Opvæksten i efterkrigstiden

Vi får en meget detaljeret fremstilling af Brandts noget mistrøstige barndom fra 1944 og frem, hvor datidens misopfattelse af nattetisseri sammen med den dengang overdrevne autoritetsangst samt rodede familieforhold gjorde ham til en lille forsigtig og frygtsom fyr. Han var i almindelighed meget ængstelig for ikke at gøre de voksne omkring sig tilpas.

Det var dog ikke lutter ulykke. Der var også perioder med velstand, med fine huse, dejlige ferier hos familien og blanke biler med trinbræt og læderindtræk. Enkelte stunder, hvor man vovede at være glad og ubekymret. Perioder med en god legekammerat og fred i sjælen.

Brandt fremstiller sin mor som et utvetydigt uiltalende og ambitiøst damemenneske, der på intet tidspunkt kunne tænke på andre end sig selv. Samtidig hører vi dog historien om, hvordan denne ravnemor i

det mindste knoklede en vis legemsdel ud af bukserne for at forbedre de materielle vilkår for sin familie. Hun syede kjoler i størrelse meget stor og gik fra dør til dør og solgte dem. På et tidspunkt havde hun ti damer, der syede for hende, og en blomstrende virksomhed. Hun forsøgte sig så med en rigtigt forretning, men knækkede halsen økonomisk på det. Efter konkursen gik det for alvor ned ad bakke med hendes forhold til Brandts far, og det endte med, at hun forlod ham sammen med Brandts lillebror og efterlod Preben Brandt, da denne var omkring 12 år, hos sin far, som i mellemtiden var blevet alvorligt syg og invalideret. Moderen kom selv fra ukærlige og meget fattige kår og havde som mange andre, der vokser op i dyb fattigdom, de materielle goder øverst på listen og havde aldrig lært at vise ømhed og respekt for sine børn eller omgivelserne i øvrigt.

I gennemgang af barndommen og familien mangler jeg i den grad, at Brandt relaterer beretningen til den pågældende tidsperiode. Ikke for at bagatellisere Brandts lidelser, men fordi de kommer til at virke meget mere forfærdende uden deres historiske kontekst. Det var andre tider. Den mest avancerede teori om børneopdragelse var at finde i Benjamin Spocks bog om ro, renlighed og regelmæssighed, og den bærende ambition i opdragelsen var ikke at få lykkelige børn, men at få ordentlige børn.

I fyrrerne og halvtredserne var barndommen fuld af fraværende fædre, skrappe mødre, der tog rengøringen betydeligt mere alvorligt end samværet med børnene, sure viceværter, der gjorde, hvad de kunne for at ødelægge ungerne legemuligheder, og skolelærere, der rev i ørerne og smækkede med spanskrøret. Man gav kun fysiske kærtegn til småbørn. De store

kunne nøjes med et håndtryk, når det gik højt. Knuset var knap opfundet! Krammet var utænkeligt! Ikke kun hos Brandts familie, men også hos alle os andre, der var børn dengang. Så måske kan man endda sige, at Brandt i sin barndom var mere indenfor, end han med sit yndlingsprædikat 'udenfor' indikerer.

Det samme gør sig gældende, når vi når frem til den periode, hvor Brandt forsøger at stable den familie, han ellers så brændende ønsker sig, på benene. Han møder tidligt sin første kone, og de gifter sig efter flere års kæresteri, da hun er 20, og han 22. Ja, de var unge, men dengang kunne man ikke få en lejlighed uden at stille med en vielsesattest senest tre måneder efter. Ikke noget med at leve på polsk i to sammenhængende værelser med toilet! Derfor var der dengang mange, der blev tidligt gift. Igen er Brandt meget mere 'indenfor' i den forstand, at han følger mere med strømmen, end hans egen fortolkning antyder.

Brandts første ægteskab fik hurtigt ende, fordi han ikke kunne sige nej til andre tilbud. Han har siden været gift med to andre kvinder og fik to børn med sin tredje kone. Efter hans egen mening har det været hans hang til udenomsægteskabelige forhold, som han brugte til at blive bekræftet og ikke kunne undvære, der medvirkede til skilsmisserne. Han antyder også, at hans ubehagelige mor, som han til hendes sene død er imponerende trofast over for, er uforskammet og afvisende over for hans koner.

Brandt tror også, at hans rodløshed har spillet en rolle for hans vanskeligheder med at blive i ægteskaberne. Han synes at mene, at hans rodløshed må henføres til hans personlige opvækst. Jo – men også her ville det have klædt argumenterne, hvis Brandt lige havde taget et kig på sine omgivelser og sin tid. Vi, der blev født i fyrrerne, har levet med en historisk høj social mobilitet, og rodløshed er en del af den pris, man må betale for at forlade sit sociale udgangspunkt. At skifte social position indebærer, at man igen og igen oplever usikkerhed og må øve sig i at ræsonnere og improvisere for at finde frem til en tilfredsstillende måde at håndtere de nye sociale situationer på.

Et frodigt arbejdsliv

Der er ingen tvivl om, at det var studierne og arbejdslivet, der efterhånden fik Brandt til at forstå, at han trods den sårbarhed, han følte, alligevel var lavet af noget nogenlunde solidt. Ikke mindst hans tid som læge

for de danske soldater på Cypern, hvor han blev udsat for vanskelige opgaver og situationer, fik noget af hans frygtsomhed til at forsvinde. Men inden da havde også oplevelsen af at bestå den medicinske embedseksamen polstret hans selvtillid.

Brandt præsenterer os i spredt fægtning for den frodige blanding, hans arbejdsliv har været og er. Efter sin turnustid var Brandt klar over, at det var psykiatri, han skulle specialisere sig i. Siden fik han under sin speciallægeuddannelse mulighed for at arbejde som lægekonsulent på Sundholm, og det blev afgørende for den retning, hans videre karriere fik. Han blev optaget af de hjemløses rettighedstomme liv og gik fra en stilling som psykiater på Sundholm til en særlig oprettet overlægestilling i Københavns Kommune og herfra videre til sit eget Projekt Udenfor, der som selvejende institution både skal yde praktisk hjælp til socialt udsatte og fremme forskning og udvikling. Sideløbende har han været formand for Narkotikarådet og Rådet for Socialt Udsatte samt skrevet bøger og holdt foredrag.

Bogen afspejler Brandts ambitioner om at få liv og arbejde til at hænge sammen med kunsten som støttehjul. Det er et meget ambitiøst mål, og Brandts prosa har ikke helt den kvalitet, der er nødvendig for at indfri projektet. Den kalejdoskopiske og til tider særdeles detaljerede præsentation af private betroelser, triste erindringer, krig, dårlig økonomi, kærlighedsaffærer, socialpolitiske overvejelser, musikbeskrivelser, patienthistorier, boganmeldelser og teaterture tegner et lidt for diffust billede af det hele. Bogens vinger flakser lidt, men vokser ikke helt ud over kanten, som man fornemmer, Brandt egentlig vil det.

Så selv om Brandt hele bogen igennem gør sig de ihærdigste anstrengelser for at præsentere sig selv som udenfor og på kanten af alting, så må denne læser konkludere, at hans historie, når man sætter den ind i den historiske kontekst, på mange måder peger i den stik modsatte retning. Måske endda så meget, at man kunne vove den konklusion, at Brandt, når det kommer til stykket - og hvor nødigt han end vil det - er en af vor egne. ■

PREBEN BRANDT (f. 1944) er dr. med. og tidligere formand for Narkotikarådet og Rådet for Socialt Udsatte. Han tog i 1997 som socialoverlæge initiativ til etableringen af projekt UDENFOR, hvor han siden har været administrativ leder samt forsknings- og projektansvarlig.